

Рейтинговий звіт KHSA 007-016 про оновлення кредитного рейтингу

Об'єкт рейтингування:	м. Харків
Тип рейтингу:	довгостроковий кредитний рейтинг за Національною рейтинговою шкалою
Рейтингова дія	оновлення
Дата визначення:	03.12.2004 р.
Дата оновлення:	16.09.2011 р.
Рівень кредитного рейтингу	uaA
Прогноз:	позитивний

Наданий в результаті рейтингового аналізу кредитний рейтинг визначено за Національною рейтинговою шкалою, на що вказують літери **ua** у позначці кредитного рейтингу. Національна рейтингова шкала дозволяє виміряти розподіл кредитного ризику в економіці України без урахування суверенного ризику та призначена для використання емітентами цінних паперів, позичальниками, фінансовими установами, посередниками та інвесторами на фінансовому ринку України.

Висновок рейтингового агентства щодо рівня кредитного рейтингу

Кредитний рейтинг ґрунтується на результатах аналізу за I півріччя 2011 року економічних та фінансових показників, даних щодо демографічної ситуації, стану ринку праці, інформації відносно боргових зобов'язань міста, наявної в розпорядженні комунальної власності, та перспективних планів на майбутнє. Крім того, у ході рейтингової оцінки висвітлюється інформація щодо існуючої системи управління, а також політичної ситуації в регіоні та взаємодії різних гілок влади.

Кредитний рейтинг ґрунтується на інформації, наданій виконавчим комітетом Харківської міської ради, а також на іншій інформації, що є у розпорядженні рейтингового агентства та вважається надійною. Рівень кредитного рейтингу залежить від якості, однорідності та повноти інформації, що є у розпорядженні рейтингового агентства.

Історія кредитного рейтингу

Дата	03.12.2004	01.06.2011	16.09.2011
Рівень кредитного рейтингу	uaA	uaA	uaA
Прогноз	стабільний	позитивний	позитивний
Рейтингова дія	визначення	підтвердження зі зміною прогнозу	підтвердження

Позичальник або окремий борговий інструмент з рейтингом **uaA** характеризується високою кредитоспроможністю порівняно з іншими українськими позичальниками або борговими інструментами. Рівень кредитоспроможності означає чутливість до впливу несприятливих комерційних, фінансових та економічних умов.

Позитивний прогноз вказує на можливість підвищення рейтингу протягом року при збереженні позитивних тенденцій і нівелюванні поточних ризиків.

Рівень кредитного рейтингу м. Харкова підтримується:

- збереженням у I півріччі 2011 року високого рівня бюджетної забезпеченості міста: розрахунковий обсяг доходів бюджету без урахування трансфертів на одного мешканця складає 883,8 грн.;
- відсутністю концентрації надходжень до бюджету міста за основними платниками податків;
- позитивною динамікою основних показників соціально-економічного розвитку міста, що впливає на збалансованість бюджету;
- покращенням інвестиційної привабливості та зростанням ділової активності у багатьох сегментах міського господарства.

Рівень кредитного рейтингу м. Харкова обмежується:

- нижчим за середній по країні рівнем середньомісячної заробітної плати за залежності доходної частини бюджету міста від надходжень податку з доходів фізичних осіб (питома вага цього джерела в доходах загального фонду бюджету міста без урахування трансфертів за результатами січня-червня 2011 року становить більше 73%);
- високим рівнем зношеності основних засобів, в тому числі житлового фонду, об'єктів інженерної та транспортної інфраструктури міста, та необхідністю здійснення значних капітальних вкладень у їхнє відновлення за одночасного високого рівня заборгованості населення за житлово-комунальні послуги у розрахунку на одного мешканця.

Резюме

Деякі кількісні дані наведено після відповідного округлення. У зв'язку з цим значення одних і тих же показників, які наводяться в звіті більше одного разу, можуть не збігатися, а підсумкові значення окремих показників можуть не відповідати арифметичній сумі їх складових.

Соціальна сфера та економіка міста

Основні показники соціально-економічного розвитку міста протягом 2007-2010 рр. та I півріччя 2011 року наведено у таблиці.

Основні показники соціально-економічного розвитку м. Харкова за 2007-2010 рр. та I півр. 2011 р.¹

Показник	Од. виміру	2007	2008	2009	2010	I півр. 2011	Темп росту*, %
Чисельність наявного населення (на кінець періоду)	тис. осіб	1 457,8	1 456,0	1 452,3	1 446,5	1 439,8	99,5
Середньомісячна заробітна плата	грн.	1 322,0	1 765,0	1 893,1	2 141,0	2 353,0	116,7
Заборгованість з виплати заробітної плати (на кінець періоду)	тис. грн.	31,3	82,7	91,9	108,3	110,4	101,9
Обсяг реалізації продукції у відпускних цінах	млн. грн.	16 728,3	21 080,6	22 080,0	26 636,1	14 691,3	120,8
Інвестиції в основний капітал	млн. грн.	6 515,6	7 055,3	4 430,2	4 029,4	н/д	н/д
Прямі іноземні інвестиції (на кінець періоду)	млн. дол. США	982,2	1 326,8	1 748,7	2 403,8	2 417,9	100,2
Зовнішньоторговельний оборот	млн. дол. США	2 047,4	2 636,5	1 827,5	2 205,6	1 129,3	135,3
Введено в експлуатацію житла	тис. кв. м	337,3	111,6	309,4	249,6	35,5	74,8
Обсяг роздрібного товарообороту	млн. грн.	10 794,8	14 479,1	13 586,1	15 787,3	8 500,0**	118,8

* темп росту показника за I півр. 2011 р. до відповідного періоду попереднього року або показника на 01.07.2011 р. до даних на 01.01.2011 р.

** очікувані дані

Джерело: Виконавчий комітет Харківської міської ради

Демографія, трудові ресурси та заробітна плата

Скорочення чисельності населення, притаманне м. Харкову протягом останніх років, продовжувалось і в I півріччі 2011 року. Під впливом природного та механічного скорочення чисельність наявного населення міста зменшилась до 1 439,8 тис. осіб станом на 01.07.2011 р.

Ринок праці у першій половині 2011 року демонстрував позитивні тренди – зріс обсяг середньомісячної заробітної плати, його темпи росту вперше за останні чотири роки перевищили середні по країні. Однак цей показник залишається нижчим, ніж загальноукраїнське значення, що, разом з деяким скороченням середньооблікової чисельності штатних працівників, негативно впливає на рівень бюджетної забезпеченості міста. Нагальною проблемою для м. Харкова залишається значний

¹ Тут і далі. Окремі соціально-економічні показники можуть бути уточнені відповідно до Довідника соціально-економічних показників м. Харкова (станом на 01.01.2011 р.)

обсяг заборгованості виплати заробітної плати, який станом на 01.07.2011 р. склав 110,4 млн. грн.

Бюджетоформуючими видами економічної діяльності у м. Харкові є «Промисловість», «Освіта» та «Транспорт та зв'язок». У зв'язку з тим, що у зазначених сферах діє велика кількість юридичних осіб різних форм власності, слід відмітити високу диверсифікацію бази оподаткування податком з доходів фізичних осіб, що є основним джерелом наповнення місцевого бюджету. Крім цього місту притаманна висока галузева диверсифікація податкових надходжень.

Виробнича сфера та зовнішньоекономічна діяльність

Промисловість Харкова, яка є однією з провідних галузей економіки міста, протягом першої половини 2011 року демонструвала позитивну динаміку. Відбулось зростання обсягів реалізації промислової продукції у переважній більшості галузей. У той же час, внаслідок повільніших темпів зростання обсягів реалізації продукції промислового комплексу протягом січня-червня 2011 року, порівняно з загальнодержавними, обсяг реалізації промислової продукції у розрахунку на одного мешканця міста був нижчим за середнє значення по країні на 11,2%.

Структура обсягів реалізації промислової продукції у м. Харкові в аналізованому періоді не зазнала змін, найбільшу питому вагу займає продукція машинобудування, харчової промисловості, а також виробництва та розподілення електроенергії, газу та води.

Внаслідок покращення попиту на внутрішньому та зовнішньому ринках, пов'язаного з активізацією ділової активності у першій половині 2011 року, обсяг зовнішньоторговельного товарообороту підприємств та організацій м. Харкова за аналізованому періоді збільшився на 35,3%.

Інвестиційна та будівельна діяльність

Харків у 2010 році зберігає високий рівень інвестиційної привабливості для інвесторів, капіталовкладення у розвиток економіки міста протягом році демонстрували позитивні тенденції. Темпи росту обсягів прямих іноземних інвестицій протягом січня-червня 2011 року були незначними, проте у розрахунку на 1 мешканця цей показник по місту, як і раніше, перевищує середнє по країні значення. Що стосується інвестицій в основний капітал, протягом перших шести місяців 2011 року їх обсяги зросли на 34,4%, що пояснюється розвитком спортивної, транспортної та туристичної інфраструктури міста у рамках підготовки до Євро-2012.

У першій половині 2011 року ситуація у секторі житлового будівництва залишалась складною. Загалом для будівельної галузі міста актуальними залишаються питання дефіциту фінансових ресурсів як у забудовників, так і в покупців нерухомості. Негативні тенденції на ринку нерухомості міста призводять до скорочення чисельності зайнятих у будівництві, що уповільнює темпи зростання доходної частини бюджету міста.

Житлово-комунальне господарство міста та транспорт

В аналізованому періоді для м. Харкова залишаються актуальними питання покращення фінансового стану підприємств, які надають житлово-комунальні послуги, шляхом впровадження економічно обґрунтованих тарифів, які б на 100% відшкодовували собівартість надання послуг, а також підвищення дисципліни платежів за житлово-комунальні послуги. Загальний обсяг заборгованості населення за житлово-комунальні послуги протягом січня-червня 2011 року зріс до 763,3 млн. грн., а обсяг простроченої заборгованості – до 617,7 млн. грн., що у розрахунку на 1 мешканця перебуває на високому рівні.

Внаслідок складної фінансово-економічної ситуації в державі Харківська міська рада призупинила процес передачі у концесію майна КП «Харківкомуночиствод», КП «ВТП «Вода», КП «Харківські теплові мережі» та КП «Міськелектротранс».

Протягом січня-червня 2011 року відбулось зниження обсягів пасажирських перевезень на 0,3%, що було зумовлено зменшенням обсягів автобусних перевезень. Натомість кількість перевезених пасажирів метрополітеном та міським електротранспортом зростала.

У 2010 році Харківська міська рада активно сприяла залученню комунальними підприємствами міста позикових коштів на розвиток системи та оновлення рухомого складу міського комунального транспорту. Так, міською радою було прийнято рішення про залучення до бюджету розвитку запозичення обсягом 300,5 млн. грн. на придбання автобусів та тролейбусів (у вересні 2011 року надійшов останній транш). Протягом першої половини 2011 року розпочалась сплата відсотків за отриманим кредитом та здійснювались платежі за лізинговою угодою, що знайшло відображення у значному зростанні видатків бюджету міста на обслуговування боргу.

Земельні ресурси, комунальне майно та комунальні підприємства

Протягом I півріччя 2011 року в м. Харкові спостерігалось збільшення фактичних обсягів надходжень від реалізації земельних ділянок. У той же час обсяги надходжень від реалізації землі до бюджету розвитку були суттєво меншими за заплановані на початку року показники, що було пов'язано, передусім, низькими темпами відновлення платоспроможного попиту на земельні ділянки та об'єкти комунальної власності та зі зниженням середньої вартості реалізації земель комунальної власності. Така динаміка суттєво ускладнює процес акумулювання бюджетних ресурсів, необхідних для реалізації програм капітального розвитку.

У той же час міська влада продовжує активно використовувати земельні та майнові активи територіальної громади міста для наповнення доходної частини загального фонду бюджету. Сукупний обсяг надходжень плати за оренду цілісних майнових комплексів та орендної плати за землю склав у січні-червні 2011 року 137,6 млн. грн., що сформувало 12,7% доходної частини загального фонду без урахування трансфертів. При цьому обсяг надходжень плати за оренду земельних ділянок зріс у 1,6 рази.

Бюджет міста

Для повного та всебічного вивчення показників бюджет міста Харкова було представлено у форматі бюджетного балансу.

Бюджет міста Харкова з розбивкою на загальний та спеціальний фонди у 2009-2010 рр. та I півр. 2011 р., тис. грн.

Показник	2009			2010			I півр. 2011		
	заг. фонд	спец. фонд	всього	заг. фонд	спец. фонд	всього	заг. фонд	спец. фонд	всього
Операційні надходження	2 409 955,4	317 673,8	2 727 629,2	2 805 551,9	358 756,9	3 164 308,8	1 932 820,0	144 542,2	2 077 362,1
Операційні видатки	2 287 327,6	284 569,8	2 571 897,4	2 683 261,0	330 063,7	3 013 324,7	1 881 621,3	73 081,4	1 954 702,6
Операційний баланс	122 627,7	33 104,0	155 731,8	122 290,9	28 693,2	150 984,1	51 198,7	71 460,8	122 659,5
Фінансовий дохід	15 736,9	17,7	15 754,6	9 022,8	20,8	9 043,6	2 898,0	7,4	2 905,4
Виплата доходу за зобов'язаннями, обслуговування боргу	0,0	0,0	0,0	960,6	0,0	960,6	12 597,0	0,0	12 597,0
Фінансовий баланс	15 736,9	17,7	15 754,6	8 062,2	20,8	8 083,0	-9 699,1	7,4	-9 691,6
Поточний баланс	138 364,6	33 121,7	171 486,3	130 353,1	28 714,0	159 067,2	41 499,6	71 468,3	112 967,9
Капітальні надходження	462,5	68 831,2	69 293,6	1 665,0	77 056,8	78 721,8	91,7	46 728,6	46 820,3
Капітальні видатки	154 407,8	119 899,0	274 306,8	156 006,2	192 422,8	348 429,0	0,0	262 687,5	262 687,5
Капітальний баланс	-153 945,3	-51 067,8	-205 013,1	-154 341,2	-115 366,0	-269 707,2	91,7	-215 958,9	-215 867,2
Баланс після капітальних видатків	-15 580,7	-17 946,1	-33 526,8	-23 988,1	-86 652,0	-110 640,1	41 591,3	-144 490,6	-102 899,3
Кредитування*	0,0	-188,9	-188,9	0,0	-312,8	-312,8	0,0	-117,7	-117,7
Профіцит/дефіцит	-15 580,7	-17 757,2	-33 337,9	-23 988,1	-86 339,2	-110 327,3	41 591,3	-144 372,9	-102 781,6
Фінансування	15 580,7	17 757,2	33 337,9	23 988,1	86 339,2	110 327,3	-41 591,3	144 372,9	102 781,6
БАЛАНС	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

* надання пільгових кредитів громадянам на будівництво житла (з урахуванням повернення)

Джерело: Департамент бюджету та фінансів Харківської міської ради

Показник ліквідності бюджету за наслідками виконання загального фонду бюджету у I півріччі 2011 року перебував на достатньому рівні – 5,1% (проти 12% в аналогічному періоді попереднього року). Показник ліквідності за спеціальним фондом за наслідками виконання бюджету в січні-червні 2011 року зріс до 42,9% (у першій половині 2010 року відповідний показник становив 29,3%).

Виконання доходної частини бюджету міста

У січні-червні 2011 року зберігалась тенденція до збільшення доходної частини бюджету м. Харкова, що позитивно впливає на бюджетну забезпеченість міста. В аналізованому періоді спостерігалася позитивна динаміка основних надходжень загального фонду бюджету міста, таких як податок з фізичних осіб та плата за землю, проте цього було недостатньо для виконання планових показників.

Основним джерелом доходної бази Харкова є надходження податку з доходів фізичних осіб, які становлять понад 73% загальних доходів бюджету без урахування

трансфертів. Виконання річного плану за цим податком на рівні 46,1% негативно вплинуло на динаміку доходів бюджету міста в цілому. Надходження плати за землю (другого за обсягом джерела формування доходів загального фонду) за підсумками січня-червня 2011 року зросли у 1,5 рази. Динаміка зазначених надходжень суттєво уповільнюється наявністю недоїмки: за доходом з фізичних осіб – 46,2 млн. грн., за платою за землю – 51,2 млн. грн.

Доходи спеціального фонду в січні-червні 2011 року знизились на 9,6%, порівняно з аналогічним періодом 2010 року. При цьому, в структурі бюджету розвитку з початку року обліковується єдиний податок, за рахунок чого обсяги доходів бюджету розвитку у січні-червні 2011 року зросли у 3,2 рази. Натомість податок з власників транспортних засобів було замінено збором за першу реєстрацію транспортного засобу, що призвело до зменшення надходжень податків на власність у 3,6 рази. Що стосується трансфертів – у першій половині 2011 року до їх складу включались трансферти, що передаються з бюджету міста до бюджетів нижчих рівнів, а отже їх обсяг виріс у 2,5 рази, порівняно з показниками за січень-червень 2010 року.

Виконання видаткової частини бюджету міста

Затверджений на 2011 рік план за видатками бюджету м. Харкова без урахування трансфертів до бюджетів інших рівнів та коштів, що передаються до спеціального фонду, було виконано за підсумками січня-червня 2011 року на 43,2%. На це вплинув невисокий рівень виконання окремих доходних джерел бюджету. Структура видаткової частини бюджету міста за економічною класифікацією у січні-червні 2011 року продовжувала змінюватись у бік зростання питомої ваги капітальних видатків, проте на сьогодні кошти у місті спрямовуються переважно на першочергові поточні витрати.

Обсяг кредиторської заборгованості бюджету м. Харкова протягом півріччя зріс та станом на 01.07.2011 р. є досить суттєвим – 162,7 млн. грн. на 01.07.2011 р. Збільшення обсягів заборгованості було зумовлено, насамперед, суттєвим перевищенням темпів зростання видаткової частини бюджету над обсягами надходжень.

Боргові зобов'язання міста

Обсяг консолідованого боргу м. Харкова на 01.07.2011 р. становив 2 537,4 млн. грн. та складався з прямого боргу бюджету міста (255,2 млн. грн.), простроченої кредиторської заборгованості бюджетних установ (18,2 млн. грн.), залишку боргу за лізинговою угодою ХКП «Міськелектротранс» (44,8 млн. грн.) простроченої кредиторської заборгованості комунальних підприємств міста (1 986,8 млн. грн.) та непогашеного залишку за кредитами, залученими комунальними підприємствами міста (232,4 млн. грн.). Пряме боргове навантаження бюджету м. Харкова з урахуванням кредитної лінії (300,5 млн. грн.) та запланованого випуску облігацій (99,5 млн. грн.) перебуватиме на помірному рівні та складатиме 14,8% (співвідношення прямого боргу та прогнозного обсягу доходної частини міського бюджету на 2011 рік без урахування трансфертів).

Висновок

За результатами аналізу кредитний рейтинг м. Харкова підтверджено на рівні **uaA**, прогноз «**позитивний**».

Голова рейтингового комітету

О. К. Самойлова

Провідний фінансовий аналітик

І. А. Веремко

Динаміка агрегованих бюджетних показників м. Харкова у форматі бюджетного балансу*, тис. грн.

ПОКАЗНИК	2007	2008	2009	2010	I півр. 2011
Податкові надходження	1 413 196,4	1 823 453,5	1 826 086,5	1 991 898,2	1 109 962,1
Платежі, штрафи та інші операційні надходження	159 607,9	186 641,9	204 476,4	228 307,6	112 867,8
Отримані трансферти без урахування внутрішніх трансфертів	521 940,2	558 661,5	697 066,3	944 103,0	854 532,3
Операційні надходження всього	2 094 744,6	2 568 756,9	2 727 629,2	3 164 308,8	2 077 362,1
Поточні видатки	1 110 913,0	1 503 649,2	1 729 449,1	2 048 812,3	1 019 484,5
Субсидії та поточні трансферти	719 940,4	870 762,6	842 448,3	964 512,4	935 218,1
Операційні видатки всього	1 830 853,3	2 374 411,8	2 571 897,4	3 013 324,7	1 954 702,6
Операційний баланс	263 891,3	194 345,1	155 731,8	150 984,1	122 659,5
Фінансовий дохід	15 121,1	36 803,0	15 754,6	9 043,6	2 905,4
Виплата доходу за зобов'язаннями, обслуговування боргу	10 720,0	5 360,0	0,0	960,6	12 597,0
Фінансовий баланс	4 401,1	31 443,0	15 754,6	8 083,0	-9 691,6
Поточний баланс	268 292,3	225 788,1	171 486,3	159 067,2	112 967,9
Капітальні надходження	122 191,7	217 067,7	69 293,6	67 806,2	46 820,3
Субсидії та трансферти на здійснення капітальних видатків	154 172,4	128 881,3	0,0	10 915,6	0,0
Капітальні надходження всього	276 364,1	345 949,1	69 293,6	78 721,8	46 820,3
Капітальні видатки	226 745,3	309 227,2	207 869,0	194 391,5	133 646,5
Капітальні трансферти без трансфертів до бюджету розвитку	112 305,6	128 745,3	66 437,8	144 372,7	129 041,0
Капітальні трансферти, здійснені до 01.01.2011 р. до бюджету розвитку	73 404,7	58 060,5	0,0	9 664,8	0,0
Капітальні видатки всього	412 455,5	496 033,0	274 306,8	348 429,0	262 687,5
Капітальний баланс	-136 091,5	-150 084,0	-205 013,1	-269 707,2	-215 867,2
Баланс після капітальних видатків	132 200,9	75 704,2	-33 526,8	-110 640,1	-102 899,3
Надання пільгових кредитів громадянам на будівництво житла (з урахуванням повернення)	-344,5	-235,8	-188,9	-312,8	-117,7
Профіцит/дефіцит	132 545,3	75 940,0	-33 337,9	-110 327,3	-102 781,6
Фінансування	-132 545,3	-75 940,0	33 337,9	110 327,3	102 781,6
БАЛАНС	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

* дані за попередні роки відображаються відповідно до змін, внесених до форм казначейської звітності з 01.01.2011 р.

Джерело: Департамент бюджету та фінансів Харківської міської ради

Динаміка основних джерел фінансування бюджету м. Харкова*, тис. грн.

ПОКАЗНИК	2007	2008	2009	2010	I півр. 2011
Профіцит/дефіцит	132 545,3	75 940,0	-33 337,9	-110 327,2	-102 781,6
Фінансування	-132 545,3	-75 940,0	33 337,9	110 327,2	102 781,6
Зміни залишків	-2 168,4	-19 215,0	-17 205,2	-75 902,4	-3 799,9
• залишок на початок року	14 265,7	16 434,1	35 649,2	52 854,4	128 756,8
• залишок на кінець року	16 434,1	35 649,2	52 854,4	128 756,8	132 556,7
Фінансування за рахунок казначейського рахунку	0,0	0,0	0,0	41 225,3	75 153,2
• залучення	332 961,7	343 818,1	650 355,3	830 796,4	295 105,9
• погашення	-332 961,7	-343 818,1	-650 355,3	-789 571,1	-219 952,7
Зміни обсягів депозитів та цінних паперів, що використовуються для управління ліквідністю	-130 375,2	43 276,8	50 543,1	42 007,8	-79 629,0
• повернення (пред'явлення)	477 459,1	612 994,5	98 760,4	85 632,7	10 434,0
• розміщення (придбання)	-607 834,4	-569 717,8	-48 217,3	-43 624,9	-90 063,0
Фінансування за борговими операціями	0,0	-100 000,0	0,0	103 000,0	111 000,0
• запозичення	0,0	0,0	0,0	103 000,0	111 000,0
• погашення	0,0	-100 000,0	0,0	0,0	0,0
Інші розрахунки	-1,6	-1,8	0,0	-3,5	57,3
БАЛАНС	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

* дані за попередні роки відображаються відповідно до змін, внесених до форм казначейської звітності з 01.01.2011 р.

Джерело: Департамент бюджету та фінансів Харківської міської ради